

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут іноземних мов

ВІТЧИЗНЯНА ФІЛОЛОГІЯ:
теоретичні та методичні
аспекти вивчення

Випуск 5

ЧЕРКАСИ – 2015

3. Ісаєва О. О. Інноваційні технології у викладанні зарубіжної літератури в школі / Олена Олександрівна Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. — 2005. — № 9. — С. 6.
4. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури: Посібник для вчителя / Олена Олександрівна Ісаєва. — К. : Ленвіт, 2000. — 184 с.
5. Ісаєва Олена. Сучасний урок літератури: яким він є, яким він має бути / Олена Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. — 2008. — № 5. — С. 3-6.
6. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.02 / Ісаєва Олена Олександрівна / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — К., 2004. — 466 с.
7. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури / Ольга Миколаївна Куцевол. — Вінниця: Глобус-Прес, 2006. — 348 с.
8. Лавлинский С. П. Технология литературного образования. Коммуникативно-деятельностный подход. Учебное пособие для студентов-филологов / С. П. Лавлинский. — М. : Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2003. — 384 с.
9. Наукові основи методики літератури: Навчально-методичний посібник / [за ред. доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Н. Й. Волошиної]. — К. : Ленвіт, 2002. — 344 с.
10. Платон. Диалоги / Платон / [сост., ред. и авт. вступит. статьи А. Ф. Лосев; авт. прим. А. А. Тахо-Годи; пер. с древнегреч]. — М. : Мысль, 1986. — 607 с.
11. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі на екзистенціально-діалогічних засадах: дис. ...докт. пед. наук: 13.00.02 / Токмань Ганна Леонідівна. — К., 2002. — 487 с.
12. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі підручник / Г. Л. Токмань. — К. : ВЦ «Академія», 2012. — 312 с.

Т. І. Тверітінова

КЛАСИКА КРИЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ: КОМПАРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ РОСІЙСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

З кожним роком віддаляється від нас і стає все менш зрозумілою епоха XIX століття, коли, як зауважив один із сучасних письменників, «література була великою, віра в прогрес безмежною». Якщо в наступному XX столітті, коли ми були однією з найбільш читаючих націй, активно вивчалися історичні, духовні, соціокультурні особливості цього періоду, які вплинули на творчість письменників і літературний процес, то в теперішньому, сучасному комп'ютеризованому і дуже прагматичному

світі цього не спостерігається. Якщо в літературознавстві ХХ століття існував жанр коментарів до літературних творів минулих епох, то зараз про це навіть не згадується. Враховуючи специфіку нашого часу, коли інформованість замінила начитаність, а дайджести – тексти художніх творів, виникає занепокоєння, що класична література може залишитися незрозумілою, невідчутною, байдужою. А між тим читання підростаючого покоління «у всіх цивілізованих країнах завжди було предметом турботи суспільства і держави. Ця турбота природна, тому що читання – один із найраціональніших засобів передачі і засвоєння знань та духовних цінностей, напрацьованих людством, засіб освіти та виховання особистості» [7, с. 4].

Дослідження сучасного постмодерністського (чи, точніше, постпостмодерністського) дискурсу дозволяє констатувати факт явної трансформації жанру рімейка, коли в ході використання класичної літератури як вихідного матеріалу запозичуються назви, імітується стиль, жанр, пишуться продовження. Виникає, на думку М. Адамович, «так званий перформанс – постмодерністська гра з художнім текстом класики» [1, с. 169], тому що російська класика в даному випадку є найбільш привабливим об'єктом для сучасних постмодерністів: усталені етичні та естетичні принципи, герої, ідеали. Правда, як зауважує літературознавець, есеїст та перекладач Г. Чхартішвілі, «немає ніякого сенсу писати так, як вже писали раніше, - якщо тільки не можеш зробити те ж саме краще. Письменник повинен писати так, як раніше не писали, а якщо граєш з великими небіжчиками на їхньому власному полі, то спроможися переграти їх. Єдиний можливий засіб для письменника зрозуміти, чого він вартий, - це змагатися з небіжчиками. Більшість нині існуючих романістів цього не можуть, а значить, їх просто немає. Серйозний письменник зобов'язаний тягатися з тими з мерців, хто, на його думку, дійсно великий. Треба бути стаєром, який прагне не обігнати інших учасників нинішнього забігу, а поставити абсолютний рекорд: бігти не поперед інших, а під секундомір» [11, с. 4].

Між тим сам літературознавець Г. Чхартішвілі більш відомий як письменник Б. Акунін, чия творчість знаходиться в центрі дискусій останніх двох десятиліть. Спектр сприйняття творів Акуніна широкий: від докорів у приналежності до «масової» літератури, від сприймання письменника як проєктувальника, який використовує російську класику з комерційною метою (П. Басинський, М. Адамович, М. Давидова), до визнання його як творця літератури для інтелектуалів (Л. Данілкін, Г. Циплаков, Д. Шаманський). Особливо слід виділити точку зору Л. Аннінського, який вважає, що творчість Акуніна – це дорога до класики. Дійсно, на тлі численних фєдорів михайлович і львов миколайових, які використовують і

знецінують своїми інтерпретаціями російську класичну літературу, Акунін з його творчістю вигідно відрізняється. Він, створюючи своєрідну стилістичну ауру того або іншого письменника, веде читачів крізь культурні кола російської та зарубіжної класики. Вражаючи несподіваними тлумаченням відомих сюжетів, Акунін непомітно для читачів залучає їх до обговорення та переосмислення образів та ідей класичного твору, що, на нашу думку, сприяє поживленню інтересу до претексту, яким і виступає твір російської класики.

Першою такою спробою стала «Чайка», написана в 2000 р. як продовження однойменної п'єси А. П. Чехова, яка викликала неоднозначну реакцію в літературно-критичному середовищі. Суть рецензій по відношенню до акунінської «Чайки» можна звести до кількох основних тез. По-перше, паразитування на класиці: в такому разі класичний твір втрачає свою специфіку, дрібниться на частини, перетворюється на пастиш, стає псевдокласикою (Н. Іванова, М. Адамович). По-друге, чеховська «Чайка», яка була задумана як комедія в чотирьох діях, перетворюється на детективне чтиво, сюжет якого був організований Акуніним у двох діях (Б. Сабо). По-третє, Акунін зробив із чеховської «Чайки» опудало, класичні герої – живі, дивні люди – перетворені на ляльок, на мультиплікаційних персонажів (П. Басинський), стали істотами «до маніакальності одержимими», потенційними вбивцями (О. Романцова). По-четверте, опус Акуніна демонструє «нерозуміння принципів чеховської драматургії» (М. Давидова). По-п'яте, мова Чехова відрізняється від акунінської стилізації. Одне слово відторгає друге: перше грає багатозмістовністю, друге однозначне, як детективні розв'язки (О. Філіппов). В усіх критичних висловленнях можна виокремити основні «недоліки» акунінського твору: використання класики, одномірність характерів, переведення жанру комедії в площину детективу, нерозуміння принципів чеховської драматургії.

В 2001 році акунінська «Чайка» була поставлена в «Школі сучасної п'єси». Художній керівник театру Й. Райхельгауз з цього приводу висловився так: «Акунін має право на свій погляд і свої фантазії. Поставивши питання – чому стрілявся Трепльов – автор подивився, по-перше, з іншого часу, по-друге, з іншої свідомості, по-третє, з іншого жанру» [14].

Між тим, сам претекст – а таким є в даному випадку п'єса Чехова – заслуговує на декілька уточнень. В літературознавстві ХХ століття давно вже склалася думка, що в «Чайці», створеній «всупереч всім правилам драматичного мистецтва», в повній мірі виявилися новаторські принципи драматургії письменника. В творі важко визначити, хто з героїв більш важливий для розкриття авторського задуму (децентралізація головного героя), конфлікти не зовнішні, а внутрішні, що дозволяє

підсилити психологічну характеристику дійових осіб, використовується підтекст як підводна течія. Жанрова специфіка «Чайки», яка не дозволяла провести чітке розмежування між комедією та трагедією (по-чеховськи, «все як в житті») і по сьогоднішній день дозволяє пропонувати в театрах найрізноманітніші варіанти її комедійного прочитання – від «жорстокого водевіля» і «чорної комедії» (Ризький Новий Драматичний Театр, режисер А. Херманіс) до «сільського бурлеску», де немає місця щирим почуттям і справжнім пристрастям (Магнітогорський Новий Експериментальний театр, режисер В. Ахадов), «постмодерністського абсурду» (п'єса Трепльова подається як модний шлягер, фінальне самогубство носить відверто пародійний характер). Що стосується ще однієї специфіки чеховських творів кінця XIX століття, то, на думку дослідниці Т. К. Шах-Азізової, «Чехов кидає погляд в майбутнє, розв'язки як завершення людських доль у нього немає... Тому перший акт виглядає як епілог, останній – як пролог до ненаписаної драми» [12, с. 134].

Саме відштовхуючись від чеховського тексту створює Акунін свій варіант закінчення «Чайки». За типологією постмодерністських текстів-пастишів п'єса Акуніна – монопастиш, тому що побудована на матеріалі одного «чужого» тексту, апелює до його «пам'яті», смислового потенціалу. Можна визначити і ставлення до претексту: змагальне (відоме висловлення Чхартішвілі-Акуніна про змагання з великими небіжчиками). За засобом й особливостями перенесення тексту до нового літературного й естетичного контексту – це пастиш-сіквел, тобто дописування претексту, коли створюється, власне кажучи, продовження чеховської «Чайки». Акунінський текст побудований за принципом нелінійного сюжету, в якому в ході розслідування вбивства Трепльова одна й та ж сама сцена програвється вісім разів в різних варіантах-дублях, щоб читач/глядач обрав для себе найбільш прийнятний. Даний ігровий прийом текстового плюралізму є характерною особливістю постмодерністського дискурсу, коли первісний текст сприймається як «втілена множинність» (Р. Барт).

Як вважає українська дослідниця Г. Ю. Мережинська, «метою автора було зовсім не пародіювання, а випробування дієвості Чехова..., в полі зору письменника опинилося лише те, як зроблений твір Чехова і як можна продовжити, модифікувати відкриття класика в наш час. З цією метою Акунін обирає форму продовження-інтерпретації, максимально відокремлюючи класичний текст» (виділено автором) [8, с. 29]. Акунін, відштовхуючись від чеховської комедії з самогубством в фіналі, створює свою «Чайку», в якій жанр неоднозначний (і комедія, і детектив), приховані конфлікти претексту стають очевидними, а характери героїв дописуються, модифікуються. Мета такого постмодерністського тексту – підтвердження абсурдності навколишнього світу, відсутність в ньому звичної гармонії.

В своєму інтерв'ю з приводу виходу чергової аудіокнижки Акунін відмічає, що крім Чехова зі всієї російської класики «Федір Михайлович Достоевський викликає... найсильніші почуття. Це і захоплення, і роздратування, і бажання посперечатися. Стиль Ф. М. Достоевського соковитіше й чуттєвіше, ніж у кого б то не було» [2, с. 56]. Інтертекст Достоевського (ремінісценції, алюзії, асоціації) простежується у всій творчості Акуніна, але особливо слід виділити роман «Ф.М.» (2006).

Презентуючи свою книгу, автор зауважив: «Це книжка-іграшка. Мені давно хотілося грати в класики, в яку я граю з читачем, винести за межі літературного тексту. Я погано розумію, куди діваються люди, які раніше жили, а тепер не живуть. Живих людей не повернути, але з літературними героями такий експеримент можливий. Тому й написана книга, яка повинна була дати відповіді на питання: як виглядали б герої «Злочину і кари» в нашій реальності?» [3, с. 74].

«Ф.М.» — монопастиш, тому що побудований на одному «чужому» тексті: романі Достоевського «Злочин і кара». За способом і особливостями перенесення тексту у новий історичний, літературний, естетичний контекст — це растиш-рімейк, тобто твір, в якому класичний зразок переводиться у сучасний реєстр. Акунінський текст побудований за принципом лінійного сюжету, коли, незважаючи на гетерогенність тексту, нарація має певну впорядковану лінійну послідовність. Крім цього, прояви пастиша спостерігаються в романі «на рівні різноманітних культурних і літературних кодів (поєднання в тексті-пастиші ознак масової і високої літератури)», а також на стилістичному рівні [6, с. 13].

В романі «Ф.М.» події розгортаються в двох часових вимірах: в наші дні, коли магістр Ніколас Фандорін веде розслідування злочинів і разом збирає по частинах рукопис невідомої повісті Достоевського «Теорійка», яка є, начебто, першою версією «Злочину і кари», і в 60-і роки XIX століття, коли діє невідомий, який зовсім з інших причин, ніж Раскольников, вбив кількох літніх людей.

Головною літературною особливістю книги є рукопис Достоевського, в який вставлені фрази й фрагменти зі справжнього «Злочину і кари», фотокопії сторінок «рукопису», написаного почерком Достоевського, з його «малюнками» (як з'ясувалося, на замовлення Акуніну цю роботу виконав його знайомий каліграф). Автор, передбачаючи можливі претензії достоевськознавців, принципово не звертався до дослідницької літератури, щоб не відчутти будь-чийого впливу, а тільки зосередився на документах, що стосувалися історії написання роману. В ньому, в більшій мірі, ніж у всіх інших, виявилось прагнення посперечатися Акуніна з Достоевським.

Ще раніше, в іншому романі один з персонажів зауважував, що Федір Михайлович «занадто полегшив собі задачу, коли примусив гордого Раскольнікова вбити не тільки огидну стару лихварку, але ще й її сумирну, невинну сестру. Це вже пан Достоевський злякався, що читач тільки за одну лихварку не захоче злочинця осудити: мовляв, таку твар зовсім не шкода... ось якби письменник на одній тільки лихварці всю негідність вбивства людини зумів показати – тоді інша справа» [5, с. 155]. Можливо, тому в своїй інтерпретації роману Достоевського – монопастиші «Ф.М.» – Акунін, спираючись на архівні матеріали і листування письменника, пропонує версію претексту «Злочину і кари», в якому Лизавета залишається живою.

В сучасному романі на перший план виступає слідчий Порфирій Петрович, який проводить розслідування вбивства. Переписавши «Ф.М.» і доповнивши його сучасною фабульною паралеллю, Акунін виразив цілу концепцію. Перша її частина стосується літературної техніки Достоевського. Ім'я вбивці письменник-класик демонстративно називає на початку роману, тим самим показуючи, що жанр авантюрного роману він навмисно змінює. В Акуніна ж при очевидних підозрах тільки наприкінці з'ясується, що це не Раскольніков, а Свидригайлов, також зі своєю «теорійкою», правда, не наполеонівського масштабу. В романі Акуніна історія із «Злочину і кари» розігрується у двох часових вимірах: колишній петербурзький студент Родіон Романович Раскольніков – і колишній московський студент Руслан Рудольфович Рудьніков; Соня Мармеладова, глибоко віруюча, яка приносить себе в жертву, та її сучасна копія Саша Морозова; меркантиліст Лужин і скупник Лузгаєв, стара скнара Альона Іванівна й експертша Елеонора Іванівна. Проте подібність героїв оманлива, пародійна. Рулет (Рудьніков), як з'ясується при уважному читанні, зовсім навіть не Раскольніков (незважаючи на збіг ініціалів героїв, принизливий побут і соціальний статус, який призвів обох героїв до злочину). Втім якщо у Достоевського герой є теоретиком, який вбиває за ідеологічними міркуваннями, то акунінський Рулет – зовсім не трагічний герой, а звичайний третьосортний столичний мешканець, який внаслідок своєї наркозалежності не здатний на будь-яке розумове напруження.

Старанно копіюється і мовна манера Достоевського: характерні звороти, найбільш поширені слова і словосполучення. Повністю повторюються портрети Раскольнікова, Дуні, лист матері, характеристика окремих героїв, предмети одягу, побутова обстановка. Проте, як зауважує Г. М. Ребель, «при зовнішньому копіюванні стилістики, при подібності фраз «Теорійка» виявляє схожість з Ф. М. Достоевським, як невдала пародія з оригіналом» [10, с. 86].

Акунін вважає свій роман переведенням класики у площину белетристики, масової культури. Але комп'ютерно-гральна естетика його творів не передбачає те головне, що є у Достоевського: рух ідей, напружене внутрішнє життя героїв, трагедія людської долі. Базова думка Достоевського про те, що «людина не народжується для щастя», що «людина заслуговує своє щастя, і завжди стражданням», – все це, на думку Акуніна, зараз вже незрозуміло і не сприймається. У Достоевського покарання – це моральні страждання, у Акуніна – смерть як найбільш простий вихід, без психології та християнської моралі. Можливо, тому й вкорочує літературознавець Г. Чхаргішвілі амбіції белетриста Акуніна наприкінці роману, коли його герой – Достоевський – вигукує: «Неси! Все дурниці! Треба не так, не про те! І почати по-іншому!» (курсив автора) [4, с. 223]. «А далі, – продовжує автор, починався текст, знайомий... з юних років: «На початку липня, в надзвичайно спекотний час, над вечір, один молодий чоловік вийшов із своєї комірки, котру наймав від пожилців у С-му провулку, і повільно, наче в нерішучості, попрямував до К-на мосту» [4, с. 223].

Поставивши перед собою мету показати, як би виглядали герої «Злочину і кари» в нашій реальності, Акунін навіть висловив сподівання, що якщо після його роману «Ф.М.» «Злочин і кара» стане бестселером, а повне зібрання творів Достоевського знову приверне до себе увагу широкої читацької аудиторії, то він буде вважати своє завдання виконаним.

Думається, що, враховуючи особливості сучасного літературного процесу і направлення читацьких інтересів, не можна погодитися зі ствердженням на кшталт «тим, хто здатний прочитати Ф. М. Достоевського, Акунін, як каталізатор інтересу до класика, не потрібен». Досвід як раз підтверджує протилежне. Наші студенти-третьокурсники вже кілька років поспіль читають разом із «Злочином і карою» роман Акуніна «Ф.М.», відмічаючи, що це дозволяє подивитися на відомий класичний сюжет із сьогодення і замислитися над рішенням одвічних моральних проблем. Слід зауважити, що ремінісценції в романах Акуніна носять експліцитний характер, полегшуючи читачеві пошук відповідей на філологічні загадки. А читач, який спромігся розгадати філологічні загадки Акуніна, «може слідом за Х. Л. Борхесом повторити: «Хвалитися прийнято власними книгами; я ж пишаюся прочитаними» [9]. То ж вміння Акуніна залучити читача до обговорення й переосмислення тем і героїв класичної літератури налаштовує на природний діалог, в якому вагома думка як класика, так і сучасника.

Література

1. Адамович М. Юдифь с головой Олоферна: псевдоклассика в русской литературе 90-х / М. Адамович // Новый мир, 2001. - № 7. - С. 165-174.

2. Акунин Б. Соавтор самого себя / Б. Акунин // Огонек. – 2004. – № 41. – С. 52-60.
3. Акунин Б. Честь и достоинство: (интервью) / Б. Акунин // В мире науки. – 2004. – № 11. – С. 74-76.
4. Акунин Б. Ф.М.: роман. Т. 2 / Б. Акунин. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2009. – 286 с.
5. Акунин Б. Пелагия и белый бульдог: роман / Б. Акунин. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2009. – 284 с.
6. Бербенець Л. С. Пастиш і особливості художньої репрезентації в літературі постмодернізму: автореф. дис. на здобут. вч. ступ. канд. філол. наук / Л. С. Бербенець : Інститут л-ри ім. Т. Шевченка НАН України. – К., 2008. – 17 с.
7. Добрынина Н. Е. Изучение читателей – детей и подростков в России XIX-XX веков: учебное пособие / Н. Е. Добрынина. – М.: Школьн. б-ка, 2006. – 138 с.
8. Мережинская А. Ю. Диалог с классикой: интерпретация наследия А. П. Чехова и авторцепция в русской драматургии 1990-2000 годов / А. Ю. Мережинская // Русская литература: Исследования: Сб. науч. тр. / Киев. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – С. 4-35.
9. Орлова А. Акунин победил своих читателей / А. Орлова, С. Широкова // Известия. – 2006. – 25 октября. – С. 4.
10. Ребель Г. М. Зачем Акунину Ф. М., а Достоевскому – Акунин / Г. М. Ребель // Дружба народов, 2007. – № 2. – С. 78-92.
11. Чхартишвили Г. Ш. Девальвация вымысла: почему никто не хочет читать романы / Г. Ш. Чхартишвили // Литературная газета, 1998. – № 39. – С. 10.
12. Шах-Азизова Т. К. Чехов и западноевропейская драма его времени / Т. К. Шах-Азизова. – М.: Наука, 1966. – 149 с.
13. Акунин Борис.: интервью // www.bookentavr.com (доступ 30.09.2012).
14. «Чайка» Б. Акунина. Школа современной пьесы. Пресса о спектакле: http://www.smotr.ru/2000/2000_shkola_akunin.htm (доступ 20.06.2012).

Г. П. Ткачук

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ ЧЕРЕЗ УРОКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ В МЕТОДИЧНІЙ СПАДЩИНІ НІЛИ ЙОСИПІВНИ ВОЛОШИНОЇ

У методичній спадщині Ніли Йосипівни Волошиної відображена одна з найактуальніших і найскладніших проблем – формування сучасного учня-гача. Актуально звучать її твердження, що «позакласне читання – один з важливих шляхів літературного розвитку і морально-естетичного виховання учнів»; «система, яка формує всебічно розвинену особистість»; «передбачає свободу вибору, варіативність уроків»; «являє собою багату інструментарію для саморозвитку і творчої діяльності» (6, с. 122).

2. Акунин Б. Соавтор самого себя / Б. Акунин // Огонек. – 2004. – № 41. – С. 52-60.
3. Акунин Б. Честь и достоинство: (интервью) / Б. Акунин // В мире науки. – 2004. – № 11. – С. 74-76.
4. Акунин Б. Ф.М.: роман. Т. 2 / Б. Акунин. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2009. – 286 с.
5. Акунин Б. Пелагия и белый бульдог: роман / Б. Акунин. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2009. – 284 с.
6. Бербенець Л. С. Пастиш і особливості художньої репрезентації літератури постмодернізму: автореф. дис. на здобут. вч. ступ. канд. філол. наук / Л. С. Бербенець : Інститут л-ри ім. Т. Шевченка НАН України. – К., 2008. – 17 с.
7. Добрынина Н. Е. Изучение читателей – детей и подростков в России XIX-XX веков: учебное пособие / Н. Е. Добрынина. – М.: Школьн. б-ка, 2006. – 138 с.
8. Мережинская А. Ю. Диалог с классикой: интерпретация наследия А. П. Чехова и авторецепция в русской драматургии 1990-2000 годов / А. Ю. Мережинская // Русская литература. Исследования: Сб. науч. тр. / Киев. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – С. 4-35.
9. Орлова А. Акунин победил своих читателей / А. Орлова, С. Широкова // Известия. – 2006. – 25 октября. – С. 4.
10. Ребель Г. М. Зачем Акунину Ф. М., а Достоевскому – Акунин / Г. М. Ребель // Дружба народов, 2007. – № 2. – С. 78-92.
11. Чхартишвили Г. Ш. Девальвация вымысла: почему никто не хочет читать романы / Г. Ш. Чхартишвили // Литературная газета, 1998. – № 39. – С. 10.
12. Шах-Азизова Т. К. Чехов и западноевропейская драма его времени / Т. К. Шах-Азизова. – М.: Наука, 1966. – 149 с.
13. Акунин Борис.: интервью // www.bookentavr.com (доступ 30.09.2012).
14. «Чайка» Б. Акунина. Школа современной пьесы. Пресса о спектакле: http://www.smotr.ru/2000/2000_shkola_akunin.htm (доступ 20.06.2012).

Г. П. Ткачук

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ ЧЕРЕЗ УРОКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ В МЕТОДИЧНІЙ СПАДЩИНІ НІЛИ ЙОСИПІВНИ ВОЛОШИНОЇ

У методичній спадщині Ніли Йосипівни Волошиної відображена одна з найактуальніших і найскладніших проблем – формування сучасного учня-читача. Актуально звучать її твердження, що «позакласне читання – один із важливих шляхів літературного розвитку і морально-естетичного виховання учнів»; «система, яка формує всебічно розвинену особистість»; «передбачає свободу вибору, варіативність уроків»; «являє собою багату скарбницю для саморозвитку і творчої діяльності» (6, с.122).